

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. marca 1887. l.

XXVII. leto.

Jezikovni pouk z ozirom na vzgojo.

Človek ima zdrave čute, s katerimi zaznava vnanji svet. Iz zaznav nastanejo predstave, katere potem človeški duh na različen način predelava; vsled tega človek misli, čuti in hoče. Misli so podloga govoru ali jeziku, ta pa je glavno merilo duševne sile in omike kakega národa. Razum in govor sta v zeló ozki zvezi mej seboj, kajti kar človek misli, to more drugemu na pravi način priobčiti samo z govorom. Od pravilnega razvitka govora ali jezika je zavisna tudi duševna omika.

A jezikovne vaje imajo tudi veliko vzgojno vrednost. Ta duševno plodonosna cena pa se kaže le tedaj, kadar se obdelavajo metodično in v zvezi z nazorom ali s čitanjem. Jezikovno vzmožnost otrokovo vsovršavati, pravi se ob jednom, pospeševati skupno duševno vzmožnost taistega; pravi se, sosebno mogočno podpirati njegovo intelektualno in estetično omiko. Z vsako novo jezikovno pridobitvijo je združena ob jednom nova duševna pridobitev.

Kakor mišljenje in čutenje, tako je tudi hotenje, teženje in dejanje človeško jako zavisno od pouka sploh, posebno še od jezikovnega. Čutenje in hotenje je v človeški duši najtesneje združeno, kajti oboje izvira iz vkupne osnove, iz občuta. Ti občuti se pojavljajo in obnavljajo v naši notranjosti kot veselje ali žalost, poželenje ali mržnja. Te občute ureja praví pouk, čisti in vlada taiste in pripomore, da vzbujena volja vodi prirodne nagone otrokove. Poleg moralnih momentov gre pri tem pouku paziti tudi na estetične vplive, kateri pripomorejo, da se gojencu tega sveta odpró ideali s svojo prostostjo in čistostjo. Kolik kvaren vpliv ima preobilica ali naopačnost v estetični izomiki na zdrav, krepak pouk, uči izkušnja sosebno pri ženskem spolu. Čim bolj pa napreduje omika, v tem čistejši in prostejši obliki se pokazuje idejalnost. Zato vidimo, da merijo na to pridobitev več ali manj vse znanosti. Mnogo ali največ se more v tej zadevi storiti z jezikovnim poukom, ker tù ima učitelj v berilih mnogo več tvarine, s katero more vplivati na otroška srca, nego pri drugih predmetih, čeravno vodijo v tem smislu vsi predmeti k vzvišenemu, k Bogu.

Najvažnejši del jezikovnega pouka je slovstvo, kakoršno se nahaja n. pr. v berilih. Ako se iz splošnega slovstva jemljó le vzorne slike, ki obrazujejo duha in srce, ako vplivajo osobito besede pesnikove v pravem, plemenitem in iskrenem pomenu na čustvo otrokovo ter ga navdušujejo za junake epične in dramatične, — če se razen tega daje otrokom prilika, da deklamujejo na nekak prosto-umeten način (seveda ne preumetno, brez efektov, brez mahanja z rokami, brez izpreminjanja obraza), — če se s takovim

deklamovanjem razvija estetična vzmožnost, — potem leži gotovo v vsem tem precejšnja vzgojujoča sila, ki čaka le pravega mojstra, da jo oživi in na dan spravi.

Ta lepi plod jezikovnega pouka pa bi pohabili, ako bi se n. pr. pri gramatičnem delu predolgo mudili. Tako tudi, ako bi hoteli materini jezik poučevati bolj s pravili nego z vzgledi, ako se spuščamo pri slovniških podatkih preveč v posameznosti ali če celó pesmi slovniško obravnavamo. Prav tako je škodljivo, ako vsako še tako lahko berilce razkladamo na dolgo in široko, lastne opazke dodajemo ter tako otroke spravimo ob blagodejno, srce ogrevajoče čitanje. Samo ob sebi pa se umeva, da otrokom ne bomo podajali ničesa, česar ne razumejo; pač pa moramo berilno tvarino tako razobložiti, da mu brez nobene težave preide v duševno lastnino. Pri tem pa imejmo vedno kot sveto evangelje na umu, da ni treba vseh beril iz otrokove knjige tako nadrobno razlagati, da bi se ne dalo ničesa več iz njih žeti. Zoper to pravilo se le še prečesto pregrešava, zato pa se najde tako malo duševnega dobička. Kaj pomaga otroku, ako vé in zna berilce še tako umetno razložiti, ako vé kakemu izrazu vse sinonimne pomena, ako pa mu ostane pri tem srce prazno, nedelavno, ako se briga le za vnanjo obliko, o vsebini pa nima pojma. Zato tudi vidimo, da se do konca leta zato tako malo beril prebere, ker učitelj misli, da mora pri vsakem berilnem sestavku prodajati svojo modrost na vse mogoče načine. Posledica temu je, da se berilce otrokom popolnem zameri, in da ga le še prisiljeni pogledajo. Večkrat bi že zadostovalo, da se kak odstavek samo prebere, kajti že iz načina, kako se bere, more se razznati, so li otroci razumeli in občutili berilo, ali ne.

Najbolj bode jezikovni pouk deloval vzgojno, ako dovedemo otroke do zasebnega čitanja najboljših pisateljev. Kdor najde že v svoji mladosti okus na klasičnih rečeh, temu bode tudi še pozneje zoprno vse podlo in nizko v zabavi in literaturi. Lepo in vzvišeno, kar smo se učili n. pr. v klasičnih spevih umevati, ceniti in ljubiti, vzpodbuja nas za vso bodočnost, da ohranimo teženje in hrepenenje po enakem v življenji in v čitanji.

Fr. Gabršek.

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

Ko je grška izobraženost v Rim predirala, nastala je prememba tudi pri vzgoji Rimljanov. Grški učitelji so zeló dohajali v Rim, in vsaki odličnej hotel je imeti na svojem domu grškega pedagoga in učitelja filozofije. Učenje grškega jezika naklonilo je Rimljane, da so začeli tudi svoj jezik znanstveno obdelovati. Tako je nastala višja vrsta šol: „gramatika“ ali „literata“. V take šole so prihajali dečki iz nižjih šol, pri priliki v dvanajstem letu. V njih se je učila gramatika in literatura, kasneje tudi filozofija in matematika. Čitali so se in tolmačili grški in latinski pesniški in prozaični pisatelji, osobito govorniki. Mnogo se je učilo iz glave, da se je s tem uril spomin.

S 16. letom zaménjal je deček svojo deško obleko (toga praetexta) z možko obleko (toga virilis) ter izstopil iz šole gramatike, da se je pripravil za svoj bodoči poklic. Navadno je šel kakor mladenič k znamenitemu možu one stroke, kateri se je namenil posvetiti; pri njem se je torej uril v vsem, kar mu je bilo potrebno. Kasneje v dobi republike so bile osnovane še govorniške ali retorske šole. V njih se je mladina vadila sestavljáti govore in jih lepo govoriti, a učila se je tudi filozofije kot najznamenitnejše pomožne znanosti retorike. Po vrh tega je hodila tudi v forum, kjer je čula znamenite govornike, katere je posnemala. V dobi cesarstva so se šole zeló pomnožile. Pouk v

šolah „gramatika“ razširil se je kakor pri Grkih na znanih sedem svobodnih umetnosti, od katerih se je ipak največ cenila in gojila retorika. Naposled nastale so še tako zvane cesarske šole, neka vrsta današnjih vseučilišč. Učitelje teh šol, kateri so se zvali „professores“, imenovali in plačevali so cesarji. Učilo se je pa v njih vse to, kar je bilo potrebno za javno službo, torej vaje sedem svobodnih umetnosti tudi filozofija in pravoslovje. Rimski dečki so imeli robove, ki so jih povsodi spremljali. Takovi robovi so se zvali „custosi“, pa tudi „pedagogi“. Oni so večkrat deco poučevali v prvih početkih znanosti. Bogatejši dečki imeli so včasih celo vojsko spremljevalcev, pa tudi takih, ki so za njim nosili potrebne stvari v šolo.

Zdaj pa še spregovorimo besedo o pedagogijskih načelih najznamenitejših rimskih učenjakov, ki so pisali o vzgoji, in ti so: Cicero, Seneka in Kvintilijan.

Cicero je živel v prvem stoletju pred Kristom. Svoje nazore razvil je v raznih filozofskih in retoriških spisih. Vzgojo je jako cenil trdivši, da se z nijedno rečjo ne more državi toliko koristiti, kakor s poučevanjem in vzgojevanjem mladine. Vsak plemenito vzgojen človek se hvaležno spominja ne samo svojih učiteljev, ampak tudi onega nemega mesta, kjer se je hranil z duševno hrano. Z vzgojo se imajo dopolniti vse naravne sposobnosti, osobito sposobnosti duha, s katerimi človek nadkriljuje vse ostale stvari. Prirodnega naklona dece k igri ni treba uničevati, nego ga samo nadzorovati. Posebno je treba paziti na okolico otroško, na to, kar vsaki dan dete čuje, s kom se družijo, in kako oče, mati in vzgojitelj ž njim govoré. Spomin se mora dobro vežbati. Treba je pospeševati težnjo po časti in slavi. Za razvitek moralnega življenja je največje znamenitosti religija. Učitelj naj bode blag, ali ob enem strog in pravičen. V srditosti se ne sme kaznjevati. Ozirati se je treba na posebno naravo vzgojenca, zlasti kadar se mu izbira poklic. Učiti je treba one umetnosti, s katerimi se državi največ koristiti more. Govorništvo je sklep vsake vzgoje in vsakega pouka. Za govorništvo je treba ne samo prirojenega darú, marveč tudi temeljitega navoda, posebno je treba dobro prebaviti poevst, filozofijo in pravoslovje. Prirodnih znanosti in matematike Cicero ni posebno cenil, a grško gimnastiko je iz npravstvenih obziróv celó obsodil.

Seneka je živel v prvem stoletju po Kristu. Bil je vzgojitelj cesarja Nerona, kateri ga je kasneje na smrt obsodil iz same sumnje, da je sodeloval pri neki zaroti. Ni pisal posebej o vzgoji, a zapustil je o njej lepa načela. Učil je, da je človeško srce od narave uporno in naklonjeno onemu, kar je pogubno in zabranjeno. Po razumni vzgoji se morejo pa tudi napačne naravne lastnosti popraviti. Vrhunec vsake izobrazbe mu je bila krepost, kajti ona je največja dobrotá človeku. Navada pripelje človeka v krepost ali zlobnost. Dobri vzgledi veljajo torej več, nego dobra pravila. Pokorščina je prva otrokova dolžnost. Ukazi naj so lahko izpeljivi, a izvršiti se morajo brezpogojno. Vzgojitelj mora biti prijazne in človeške narave. On naj kaznjuje, da pomote popravlja, a ne, da se maščuje. Treba se ozirati na osebnosti in se po njih ravnati. Ni treba učiti za šolo, ampak za življenje. Največ veljajo prirodne znanosti, ker nas spoznavajo z božanstvom. Pesništvo in muzika blažita srce. Gimnastiške vaje so koristne, ako niso pretežke; škodujejo pa, ako se ž njimi borilci vzgojajo. Učeč druge učimo tudi sebe, ker s tem pojme bistrimo in popolnujemo.

Kvintilijan je bil profesor govorništva v Rimu v drugi polovici prvega stoletja po Kristu. V glasovitem svojem delu „navod k govorništvu“ razvil je svoje misli tudi o vzgoji. On želi, da se duševna vzgoja začénja prav zgodaj v mladosti, a ne še le v sedmem letu. Péstunje naj bodo moralne in naj govoré čisti jezik. Paziti je tudi na to, da tovariši v igri ne pokvarijo dece z govorom ali vedénjem. Za najnižji nauk je treba izbrati najgibčnejše učitelje. Osebné lastnosti učenca je treba poznati. Za rana

je treba s pohvalami in nagradami v mladeži vzbujati častoljubje. Deco je treba sicer ostro držati, a pri tem oprezno postopati. Telesna kazen naj se nikakor ne rabi; to je robsko in žalivo sredstvo. Privatna vzgoja ni boljša od šolske. Druženje z množico otrok more res škodovati otroški moralnosti, a tudi v domači hiši je dosta nevarnosti, in osamelost ne pospešuje npravnosti. Kar se pa naukov tiče, to vsekako pripada prednost šoli, kjer se mladež poganja, kdo bode bolje napredoval. Domá se uči otrok samo to, kar se ž njim govori, a v šoli tudi, kar se z drugimi govori. Pri pouku v čitanji naj se otroku pové ne le samo imé, ampak tudi oblika črke in da se bolje prikupi, dajejo naj se jim tudi črke iz slonove kostí za igranje. Pri gramatiki naj se čitajo razna uzorna dela in urijo naj učenci v sestavkih. Predno pride deček v govorniško šolo, naj se seznaní s tako zvanimi enciklopediskimi znanostimi. Govorniku je muzika velike koristi radi modulacije glasú. Z aritmetiko in geometrijo ostrí se um in logiško mišljenje. Tudi gimnastika je koristna, ker pospešuje gibčnost in utrjenost telesa. S tem, da se učenec uči več predmetov, razstrese se in tudi ne otrpne mladostni duh; marveč se privadí na premembo, ki je neke vrste odpočitek ter oživljuje in okrepuje duha. (Dalje prih.)

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

t) Deutsch-slovenisches Taschen-Wörterbuch für Schule und Haus. Von Anton Janežič, Professor an der k. k. Oberrealschule. Zweite, umgearbeitete und vermehrte Auflage. Klagenfurt 1867. 16. 923. E. Liegel — J. Blasnik. — O tem delu pravi Janežič (Glasnik 1866 str. 349) na pr.: „V nekoliko dneh izide, ves predelan in pomnožen, moj nemško-slovenski žepni slovar v drugi prav ročni izdavi. Več let sem skrbno nabiral za-nj gradivo med narodom in po knjigah, in to mi je tako naraslo pod rokami, da bo štela sedanja izdava celo 57 drobno — v dveh razdelkih na vsaki strani — tiskanih pol . . . Vedno popraševanje po prvi jako pomankljivi izdavi, ki je že 3—4 leta popolnoma razprodana, me je prepričalo, da je nam lahkorbnega slovarja, sosebnó šolski mladini in uradnikom, živa potreba . . . Za podlago pri izdavi mi je služil bogati nemško-češki slovar F. Šumavskega v J. Rankovi izdavi; hvaležno sem pa porabil tudi naš obširni nemško-slovenski besednjak v Cigaletovi sestavi. Da bi bil povsod pravo zadel, tega se pri tako obširnem delu ne drznem reči, blagovoljno naj se popravi, če se najde tu pa tam kaka pomota; tudi nisem te prevzetne misli, da bi bil že vse bogastvo našega besedišča pobral in porabil; to pa lahko rečem s polno svestjô, da bo našel v njem bralec marsiktero novo drobtino, ki smo je doslé zastonj iskali po slovarjih. Namenjeno je pričujoče delo sosebnó slovenski mladini za šolsko rabo;] prepričan sem si vendar, da bode dobro služilo tudi čast. duhovščini in gospodom uradnikom kot zanesljiv svetnik v njihovem službovanji (Cf. Vorwort)“.

u) Cvetnik slovenske slovesnosti. Berilo za više gimnazije in realke. Stavil Anton Janežič, c. kr. profesor na viši realki. V Celovcu 1868. 8. str. 380. Zal. E. Liegel, knjigar. — „Namenjena je ta knjiga — bogata nabira najlepših slovstvenih književnih izdelkov slovenskih v vezanej in nevezanej besedi od Vodnika do naj-novejših časov — sosebnó odraslej slovenskej mladini v koristno dušno zabavo, pa jo bode gotovo z veseljem prebiral tudi vsak drugi prijatelj naše lepoznavske književnosti. V vvodu obsega kratek poduk o pesmarstvu in o najnavadniših pesniških izdelkih (str.

4—16); berilo samo pa razpada na štiri razdele. Prvi razdel (str. 17—117) zapopada 136 liričnih, drugi (str. 118—272) 69 epičnih, tretji (str. 273—291) 3 dramatične in četrti (str. 292—380) 32 večih ali manjših podučnih prozaiških izdelkov, nekaj v tej knjigi prvokrat natisnjenih (Glasn. 1868 str. 234).“ — Kakor „Cvetnik“ za niže gimnazije in realke, tako se je tudi „Cvetnik slov. slovesnosti“ ves predelan drugič tiskal l. 1869: „Pričujoča slovenska anthologija obsega v skrbnem izboru in v leško pregledni sestavi bogato nabiro zabavno-podučnih izdelkov na polji domače književnosti v vezani in nevezani besedi in je namenjena v dušno zabavo vsem prijateljem lepoznankega berila, sosebnostno pa odrasli slovenski mladini v viših učilnicah itd.“ — In tretji popravljeni natis izšel je l. 1870. 8. 377, in Janežič mu je še pred smrtjo svojo v predgovoru dal pojasnilo: „Da se je spravila pričujoči izdavi poezija in proza v lepše razmerje, treba je bilo sem ter tje nekaj pesniškega blaga izpustiti, da sem mogel dramatični in sploh prozaični del nekej razmnožiti. Nadjam se, da sem ustregel s temi premembami gg. učiteljem in učencem.“ A. J.

v) V naznanilu, da preneha „Slov. Glasnik“ za drugo polletje 1868 (št. 6 str. 236), piše Janežič: — „kako bode ž njim od novega leta naprej, to se pozneje določno oznani“. — To stori vže 20. jun. t. l. v Koledarčeku za l. 1869, češ, tajnik bodem izdajal od novega leta dvakrat v mesecu vselej na celi poli pod naslovom: Besednik, kratkočasen in podučen list za družnike sv. Mohora in za slovensko ljudstvo sploh. Osnova mu bodi po razdelkih na pr. kratkočasna, podučna, gospodarska, ozir po svetu, družba sv. Mohora itd. Ker pa je sam zelo bolehal, prevzel je vredništvo Anton Umek, tiskanje J. in Fr. Leon; a vže 17. list I. leta bil je izdajatelju mrtvaški list. — Da bi se ohranil rodbini, bila mu je nekaj časa izdajateljica soproga Karolina Janežič, in po smrti Umekovi vrednik S. Janežič, naposled J. Gole do l. 1878.

z) Družtvu sv. Mohora je bil A. Janežič tajnik brez vse plače od l. 1852 do l. 1859, in ko je hirati jelo, prizadeval si je ravno on, da se je prestavilo na cerkveno podlago in preuredilo v cerkveno družbo ali bratovščino. Izdalo je bilo v prvih osmih letih blizo 609 tiskanih pol in zraven še nekatere knjige z napevi in podobami. Štelo je društvo l. 1852 družnikov 785, l. 1854 celo 978, l. 1859 le še 263. Tedaj je — kakor Slov. Prijatelj — tudi „Slov. Glasnik“ (IV. zv. str. 19—22) priobčil posebno naznanilo in povabilo, kjer se naposled kliče: „Slovenci! velika sramota bi nam bila pred svetom, ako nam pogine edino društvo zavoljo naše mlačnosti in nemarnosti. Da se to ne zgodi, bodi naša prva skrb. Združimo se toraj, in prizadevajmo si iz vseh moči, da bo družba sv. Mohora v kratkem omladela in še dolge leta cvetela, Bogu na čast in domovini v slavo!“ To se je zgodilo, in s kolikim blagoslovom deluje, to je znano. Janežič je bil za prav malo nagrado tajnik tudi tej družbi do l. 1868, kedar je štela 297 dosmrtnih in 10.174 letnih družnikov.

Ker se druge knjige, kar jih je družba dotlej spravila na svetlobo, imenujejo po spisovalcih svojih, naj se tukaj navedejo le one, s katerimi je tajnik posebej imel opraviti, in te so na pr.: a) Zgodbe svetega pisma in popisovanje svete dežele. Stari zakon. Za mlade in stare ljudi. Posl. poleg J. Farbmanove izdave Kr. Šmidovih svetopis. zgodeb. Izdala družba sv. Mohora. V Celovcu 1860. 8. 139. — Novi zakon. 1861. 8. 169. Nat. J. Leon. Pred vsemi pa je vredoval A. Janežič Koledarček pa Večernice, ki naj se tu nekoliko zaznamnjajo:

I. Koledarček družbe svetega Mohora za navadno leto 1861. V Celovcu. J. Leon. 1860. 8. str. XIV. Koledar. Deželni patroni. Rodopis cesarske rodovine. Štampelj. — Podučni in zabavni del str. 1—69 na pr.: Sv. Mohor, Slovencov peryi apostelj. Papež Leon pa Atila. Družba sv. Mohora in njene postave. — L. 1862.

XIV. str. 1—86: Večna luč (Die Lampe v. Wisemann). Belizar (M. Ternovec). Herbart Turjaški (Fr. Štrukel). Ciril in Metod. Šopek domačih vganjk (L. Podgoriški) itd. — L. 1863. XIV. 1—126: Kapelica na mrazovi berdi (F. J. Kaffol). Agla (A. Gros). Šopek starih in novih pesem (J. Levičnik — J. Virk). Družbin oglasnik. Imenik (str. 87 — 126). — L. 1864. XIV. 1 — 130: Kdor ne uboga, ga tepe nadloga. Prazna vera (J. Zavojšček) . . Turki na Koroškem . . Cvetlica sv. Cirilu in Metodu (J. Virk). — L. 1865. XIV. Družbin oglasnik in imenik — LVII. 1—74: Devica oglejska . . France Bilc. Gregor Rihar (J. Levičnik). Kopa novih pesem itd. — L. 1866. J. Blaznik. XIV. Imenik LVII. 1—71: Uboga družina (Lj. Tomšič) . . Življenje M. Verneta (J. Navratil) . . Pisemce sloven. učitelja do slov. mladine (A. Lesar) . . Zdravo telo (Dr. M. Prelog). itd. — L. 1867. Kol. Družb. póstave. Semnji. Postave za živinsko kupčijo. Imenik I. — LXXXII. 1—61: Smert in življenje (Fr. Gerbec). Lepe pesmi glas seže v deveto vas (J. Podmilšak). Jovana francoska junakinja (J. Furlani) . . Leonova knjigarnica itd. — L. 1868. I. — CXXII. 1—70: Vojaški duhoven . . Tomaž Kren (Fr. Marn) . . Kolera (Dr. J. Vošnjak) . . Slovenska Matica itd. Za l. 1869. vid. Letopis Slov. Matice 1869. II. str. 273 itd.

II. Slovenske Večernice za poduk in kratek čas. Izdala družba sv. Mohora. Izhajale so v Celovcu, tiskal J. Leon, v 8. in I. zv. l. 1860, na čelu piše tajnik — se vé da — v predgovoru: „S starim keršanskim pozdravljenjem: „Bog vas sprimil!“ primejo Slovenske večernice dans pervokrat za romarsko palico za na pot po slovenskih krajéh. Naj bi jih v vsaki hiši, bodi si nizkega ali visokega slemena, sprejeli in z veseljem prebirali v svojo časno in večno srečo! Pripovedovale bodo vesele in žalostne dogodbe iz življenja človeškega, kako Bog vse dobro plačuje, vse hudo kaznuje; razkladale bodo prečudno modrost in previdnost Božjo, ki je v svoji nezapovedljivi skerbi za blagor človeštva razgernila po vsem svetu brez mere koristne lepote in v življenje poklicala brez števila manjih in večih stvari, da bi služile človeku v korist in v razveselovanje; kazale bodo Slovencom pot, po kateri naj hodijo, da bodo srečni časno in večno in kako naj obračajo božje darí, da bodo po njegovi sveti volji vedno napredovali v svojem gospodarstvu in v drugih potrebnih vednostih. — To bo cilj in konec Slovenskim večernicam, ki bodo vsaj dvakrat v letu prihajale na beli dan. — Slovenske domorodce, posebno častito duhovščino, pa serčno prosimo, naj jih prav marljivo razširjajo med slovenskim ljudstvom, da bo družba sv. Mohora veselo rasla in obilno koristi donášala vsem Slovencom še mnogo let. Z Bogom!“ — Ker sta 1. in 2. zvezek zaradi mnogih družnikov v kratkem pošla, natisnila sta se l. 1861 vdrugič. — Večernice, s katerimi je opraviti imel A. Janežič, so torej:

L. 1861. Zv. 1. str. 83: Zgubljeni, pa spet najdeni sin (J. Mencinger) . . Pri-like . . Kar bodi za domače potrebe. — Zv. 2. str. 76: Cerkevica na griču . . Zvonovi . . Družbin oglasnik. — Zv. 3. str. 74: Cipsarjeva družina ali Maksimilian na Martinji peči . . Zdravo telo najboljšje blago (Dr. V. Janežič) . . Družbino oznanilo. — Zv. 4. str. 79: Cipsarjeva družina (konec). Jošt (P. Gros). Stare pesmi itd. — L. 1862. Zv. 5. str. 92: Berač Bogdan (V. Štulc). Moč angeljskega češčenja v izgledih . . Andrej Hofer (L. Podgoriški) itd. — Zv. 6. 94: Osrečena pravičnost (A. Okiški). Sv. Križ. Šopek starih pesem. Gospodarske skušnje. — L. 1863. Zv. 7.: Deteljica (J. Cigler) str. 115. — Zv. 8. 73: Cerkev sv. Mohora (F. J. Kaffol) . . Ciril in Metod . . Anton Martin Slomšek. — L. 1864. Zv. 9. 89: Oče in sin (Štulc — Podgoriški) . . Cerkev sv. Križa pri Belaku (J. Parapat). Ozir po goriškem in terzaškem Primorju in romanje v prestari Oglej (J. Levičnik). — Zv. 10. 39: Hudo brezno ali Gozdnarjev rejeneč (F. Erjavec) . . Nat. J. Blaznik. — L. 1865. Zv. 11. 78: Uboštvo in bogastvo (J. J. Zavojšček). Cerkve per-

vih kristjanov (J. Parapat). Ozir po goriškem in terž. Primorji . . Volkašin . . Kopa slovenskih pesem itd. — Zv. 12. 79: Spomini starega Slovenca (A. Pajk) . . Mana v puščavi (A. Lesar) . . Zadnji dan leta. — L. 1866. Zv. 13. 80: Grad Rojinje (J. Jurčič) . . Zadnja leta nesrečnega kralja Ludovika XVI. (A. Zupančič) . . Drobtinice. — Zv. 14. 80: Hčerina ljubezen (J. P.) . . Domača lekarnica (F. Plahtarič) . . Šopek duhovnih pesem . . Nat. F. žl. Kleinmayr. — L. 1867. Zv. 15. 78: Šentagatni fajmošter (F. J.) . . Iz spominov na staro mater (Fr. Celestin) . . Poslopje Dunajsko za slepce (J. Navratil). Nat. Blaznik. — Zv. 16. str. 96: Umni vinorejec (Fr. Jančar). — Za l. 1868 in 1869 zv. 17. itd. vid. Letopis Slov. Matic. 1869. II. str. 273.

V pričujoči razpravi, ktero mi je narekvala tudi ljubav do ranjkega, se jasno vidi, kolike pomembe je Anton Janežič v slovstvu slovenskem. Rada sva si dopisovala; brez njega bi svoje staroslovenske slovnice l. 1863 ne bil spravil na svetlo; obiskal sem ga na smrt bolnega v Rožu na njegovem domu 21. avg. 1869. — Prvo in sprelepo spomenico mu je zložil iskreni prijatelj Anton Umek Okiški v Besedniku (l. 17 str. 145 — 147). — Preslavljali so ga tedaj v Slov. Narodu zapored D. Terstenjak, J. Majciger, J. Pajk. — Spreljub spominek so mu postavile Večernice, češ, Janežičeve l. 1870 zv. XXIII., kjer se nahaja poleg slike in pesmi (A. Umek) obširen životopis, ki mu ga je sestavil dragi prijatelj Lambert Ferčnik. — V Koledarju za l. 1878 je popisal njegov prijatelj in sotrudnik Andrej Einspieler, kaj je v spomin in slavo rajnega Antona Janežiča storila družba sv. Mohora (str. 152 — 154); posebej pa je bil vže prej v „Slov. Prijatelju“ l. 1876 str. 230 — 236 dal natisniti slavnostni govor, ki ga je imel pri Janežičevi svečanosti 13. avg. t. l., iz kterega naj se Slovincem na korist tukaj ponašame tole:

„Živili Slovenci! Bodite mi serčno pozdravljeni preljubi Slovenci, — Slovenci iz Štajerskega, Kranjskega, Goriškega, Primorskega in iz drugih krajev, bodite mi vsi serčno pozdravljeni! . . Danešnja svečanost priča vesoljnemu svetu: 1) da smo Slovenci hvaležni . . — 2) da smo Slovenci tudi rodoljubni . . — Rajni Anton je a) ljubil in v česti imel svoj materni jezik; prizadeval si je, naj bi se slovenski jezik vpeljal v naše šole in kancelije; posebno lepo je pisal od slovenskega petja itd. Rajni Anton je pa b) tudi drugo svetinjo slovenskega naroda, sv. katoliško vero, visoko čislal, goreče ljubil in se nje terdno deržal. Vselej in povsod se je pošteno in pametno obnašal. Tukaj v Lešah . . . V Celovcu je bil s svojimi učenci skoraj vsak dan pri sv. maši in je ob veliki noči ž njimi prejemal svete zakramente. O smrti . . . Hudo ga je bolelo, kedar je v kakih slovenskih bukvah ali v novicah bral kaj zoper sv. katoliško vero; kajti vedel je in prepričan je bil, da je sv. vera Slovencev prva svetinja in najdražje blago in da z vero pade tudi narodnost, kakor uči in priča zgodovina starih in novih časov. Zatorej ljubi moj! Ako hočeš po zgledu rajnega Antona pravi in priden rodoljub biti, ne dotikaj se sv. katoliške cerkve, ne draži in ne moti vernih Slovencev v zadevah sv. vere. Kdor kaj tacega počenja, naj bi še tako lepo pisal, se še tako širokoustno bahal s svojim rodoljubjem in še tako mično prepeval slovenske pesmi, — on ni prijatelj slovenskega naroda, ni rodoljub, — on je sovražnik, je morilec slovenskega naroda. Vera in narodnost ste si ljube sestri, ena brez druge biti ne more; kar je život brez duše, to je narod brez vere: nekaj časa životari, se umehkuži in spridi, njegove moči pojemljejo in zginejo — in narod pade in umerje. Rajni naš Anton naj nam sveti kot svitla zvezda, da lepo hodimo po potu sv. katoliške cerkve! . . Današnja svečanost slednjič priča vesoljnemu svetu: 3) da smo Slovenci edini . . . Znana vam je gromovita prošnja ali peticija, ktero je 20.000 Slovencev iz vseh slovenskih dežel podpisalo in leta 1861 gosp. ministrü Schmerlingu sporočilo. V tej prošnji vsi Slovenci v lepej bratovski lju-

bezni in edinosti prosijo za eno in tisto reč, in s tem kažejo svojo edinost in slogo. — „Koledar“ družbe sv. Mohora tudi to priča; vsako leto plačuje okoli 30.000 Slovencev iz vseh slovenskih pokrajin in iz vseh stanov vsak po en goldinar, da dobijo vsi ene in tiste knjige. S tem kažejo, da imajo vsi ene in tiste potrebe in da govorijo in razumejo vsi eden in tisti jezik. Najlepša priča naše bratovske edinosti in sloge je pa današnja svečanost . . . In k tej edinosti in slogi je naš rajni Anton dokaj veliko pripomagal . . . Veseli se mila mati Slovenija, ker čast in slava enega tvojih sinov je tudi čast in slava tvoja. Veselimo se danes vsi, vsi veselimo se iz celega serca! Pa dozdeva se mi, kakor da slišim rajnega Antona iz nebeških višin klicati:

„Preljubi moji Slovenci! prav je, da se veselite; tudi mene veselí, da me tako čestite in mi postavljate večni spominek. Pa to vas še prosim, ne zabite nikoli, kar ste z današnjo svečanostjo spricali pred celim svetom: Bodite hvaležni vsem, ki se trudijo za vaš narod; — ostanite rodoljubni tudi zanaprej, čestite in ljubite svoj materni jezik in sv. katoliško cerkev, pa potegujte se za pravice obeh svojih svetinj; in slednjič bodite med seboj edini kot sinovi ene in tiste matere Slovenije!“

Spisje za prvence v ljudski šoli.

(Govoril pri okrajni učiteljski konferenciji v Gorici v 4. dan avg. 1886. l. **Fr. Bajt.**)

Naše okrajne učiteljske konferencije so razpravljale že razne zadeve ljudskih šol. Določila sta se že marsikateremu predmetu obseg in zapopadek za eno- in večrazredne šole njihove skupine in oddelke.

Z uspehi v računstvu smemo biti zadovoljni; nazorni nauk nam ne dela več preglavice; kar se tiče zemljepisa in zgodovine, prirodopisa, prirodoslovja in risanja tudi vemo, kako nam je ravnati; le gledé spisja in slovnice še vedno nekako v temi tavamo. V teh najvažnejših predmetih še nismo gotovi in edini, kaj, kako in koliko nam je poučevati. Vsak dela, kolikor zná, vè in more; prave gotovosti in sporazumljenega delovanja pa do zdaj v navedenih predmetih posebno po eno- in dvorazrednicah še nismo zapazili. -- Glavni vzrok temu nedostatku so neprimerna, pomanjkljivo urejena berila, katera eno- in dvorazrednicam, njihovim skupinam in oddelkom niso namenjena. Pri posrednem pouku t. j. spisnih vajah nas pusté popolnoma v zadregi. Treba bi bilo za spisje in slovnico eno- in tudi večrazrednicam primernih knjig, katere pa nam težko kdo preskrbí, preden se jasno in natanko ne izrazimo, kakšnih prav za prav potrebujemo; preden se sporazumemo z ozirom na dozdanjo izkušnjo, česa želimo in nujno potrebujemo, da dosežemo uspeh, ki ga smejo od nas zahtevati davkoplačevalci šol. doklad na podlogi šolskih postav in splošne pravice.

Zbrali smo se, spoštovani tovariši in tovarišice, v okrajno učiteljsko konferencijo, da se dogovorimo o tem, kako naj bi se določilo spisju gradivo po eno-, dvo- in trirazrednicah. Razpravljanje slovnice pride na vrsto ob drugi priliki. — Preden izrazim svoje mnenje o gradivu iz spisja, kako naj bi se določilo in razdelilo na razna šolska leta v imenovanih šolah, zdi se mi potrebno, da kažem, kako bi se razdelile spisne vaje z ozirom na eno-, dvo- in trirazrednice.

Prva stopinja spisnih vaj je prepisovanje. — To mora biti snažno, kolikor mogoče lično in pravilno. — Kar imajo otroci prepisati, morajo razumeti. Treba jim je prej toliko besede, kakor zloge pojasniti, kadar se vidi, da bi učenci brez pojasnila ne mogli analoge dobro rešiti. Prepisuje naj se raje manj pa dobro, kakor več, pa slabše. Prepi-

sujejo se besede ali stavki in sicer iz berila in s šolske deske. — Prepisovanju sledí in se že pò mogočnosti ž njim združuje in menjáva napisovanje na pamet naučenih besed in kratkih stavkov. Take vaje so s početka težavne. Kar otroci iz ust napisujejo, treba jim je prej mnogostransko pojasniti ter jih opozarjati na vsako reč, kar bi drugače sami ob sebi lahko zgrešili. — Besede se delé v zloge, ti pa v glasove. Otroci morajo prej vedeti in znati ustno, kako se glasovi in zlogi vrstijo. — Velike črke in ločila se pri ustnem pouku ne smejo prezirati. Tudi tukaj kakor pri vseh spisnih vajah veljá izrek: raje malo, pa dobro.

Z navedenim napisovanjem se menjáva pisanje po narekovanji. Škoda, da se mora zadnjemu pri pouku v oddelkih le malo časa odmeriti. Narekovano mora biti otrokom popolnoma razumljivo. Stavki naj bodo znani in pa kratki. — Tvarino za napisovanje in narekovanje podaje berilo in nazorni nauk. S takimi vajami se menjáva pismeno naštevanje ali napisovanje imen, ki jih imajo osebe, živali in reči v 1. in 4. sklonu ednine in množine, prilično tudi dvojine in sicer kot ponavljanje že naučene tvarine in nazornega nauka po primernih vprašanjih. Take vaje bi bile n. pr.: Katere reči so v šoli, sobi, cerkvi, kleti, kuhinji, hramu, skednji? — Katera orodja rabi kmet, mizar, krojač, čevljar, kovač, i. t. d.? — Katera jedila, oblačila poznate? — Imenujte dneve tedna, mesece, leta! — Napišite 6 krstnih imen i. t. d. — Domá so: oče, mati, bratje, sestre, stari oče, stara mati i. t. d. — Poznamo živali: konja, vola i. t. d. — Poznamo rokodelece: mizarja, krojača i. t. d. — Zverine so: volk, medved i. t. d. — Rastline so: drevo, grm i. t. d. — Rude so: zlato, srebro i. t. d. — Imam dve roki, nogi, očesi, ušesi i. t. d. — Katere reči so od železa, svinca, bakra i. t. d.

Spisje v pravem pomenu začénja se še le takrat, kadar so otroci zmožni pravilno prepisovati in narekovano prav zapisovati. Kdor bi se ga lotil prej, opravljal bi Sisifovo delo in provzročil sebi in šolskej mladini neznano gorjé. Otroci in učitelj bi izgubili veselje do šole in pouka; s tem pa bi bilo vse izgubljeno.

Nekoliko težje vaje od prej navedenih bi bile: Napisovati stavke o delih, delovanji, o snovi in koristi oziroma škodi tega, kar učenci že poznajo in sicer po kratkih vprašanjih, nekaj kot nadaljevanje, nekaj kot razširjenje že navedenih vaj. Pismeno odgovarjanje (pripovedovanje) v prostih stavkih po primernih vprašanjih na podlogi berila. — Popisi po vprašanjih. — Napisovanje na pamet naučenega v večjem obsegu, nego na nižji stopinji s pripomočjo učiteljevo po podatkih.

Vse naloge iz spisja so ali reprodukcije, ali pa produkcije, t. j. naloge, ki naj obsegajo misli, ki se kažejo učencu, ali pa naloge, ki obsegajo učenceve lastne misli.

Ljudske šole, posebno eno-, dvo- in trirazrednice smejo biti zadovoljne z dobrimi reprodukcijami. Produkcij se od učencev ljudske šole skoraj ne more zahtevati. Kako bode otrok na takih šolah obdeloval, recimo, pregovore: „Kar se Anžek ni učil, tudi Anže ne zna“. „Kar te ne peče, ne gasi“. „Vsak je svoje sreče kovač“. „Kar danes lahko storiš, ne odlašaj na jutri“ i. t. d.? Otroku moramo vse to popred razjasniti. Kakor hitro pa učencu damo za nalogo obliko ali zapopadek, naloga ni več produkcija, ampak je reprodukcija po otroškem umu.

Od učencev ljudskih šol ne moremo zahtevati, da bi našli nove misli ali umetno obliko za naloge iz spisja. Fr. Avg. Wolf pravi: „Die Kinder sollen produzieren, und es ist doch noch nicht lange her, dass sie selbst erst produziert wurden; da mühen sie sich vergeblich ab und werden fade Schwätzer oder frühreife Kinder, die nachher, wenn die Zeit des Produzierens gekommen ist, nichts Tüchtiges mehr leisten können. Das ist eine Art geistiger Onanie, ein schämliches Unwesen“. — Kehr pravi, da so take produkcije otrokom ljudskih šol vender le dosegljive, za katere se zapopadek iz učenca sa-

mega po sokratični metodi izvêde in kateri zapopadek učenec sam po ustnej učiteljevej pripravi postavi v pravo obliko. Taka produkcija bi bila relativna produkcija.

Jaz menim, da sè zadnjim vprašanjem se nam učiteljem na eno-, dvo- in trirazrednicah ni treba glave beliti; zadovoljni bodemo gotovo z dobrimi in poštenimi produkcijami. Ni se bati, da nam za nje zmanjka tvarine in oblike. Le poglejmo, na koliko načinov učenci pismeno reproducirajo to, kar berejo in se učé.

Vse, kar je bilo prej rečeno o spisnih vajah, kakor prepisovanje iz knjig, s šolske deske, na pamet naučenega i. t. d., spada med reprodukcije. Pri teh se učencu podajata oblika in zapopadek.

Imamo pa tudi produkcije, za katere se učencu daje zapopadek, obliko pa mora premeniti, ali jo še celó sam najti. Tako je n. pr.: izpreminjevanje pesmij v prozo, pogovorov v povest; popis premeniti v obliko pisma; razširjenje ali skrčenje podanega zapopadka (povedati povest bolj na dolgo — bolj na kratko). Tukaj omenjamo, da je skrčenje veliko večje važnosti nego razširjenje, ker je treba povedati le važnejše reči, druge pa opustiti. Pri tem se učenec vadi ločiti važno od manj važnega.

Še drug način reprodukcije je: najti nov zapopadek v podani obliki; tako je posnemanje n. pr.: Za ustnim popisovanjem hiše, popis določene hiše; za splošnim popisovanjem vasi, popis določene, otrokom dobro znane vasi; za splošnim popisovanjem mize, popis določene mize; za popisovanjem gozda, popis določenega gozda, ki ga otroci dobro poznajo.

Posnemanja višje stopinje bi bila taka, za katera se podajo učencu le splošne dispozicije, n. pr.: Za popis vsake rastline: 1. Kako se imenuje rastlina? — 2. Kje raste? — 3. Kdaj cvetè. — 4. Popis njenih delov in sicer v tem redu: korenine, steblo (deblo), cvet. — 5. Kaj koristi ali škoduje? Za popis živalij: 1. Imé. 2. Vrsta. 3. Deli, njih posebnosti. 4. Podoba. 5. Kraj, kjer se nahaja in živí. 6. Kaj dela. — Za popis orodja, oprav, oblek, orožja in družih reči: 1. Imé. 2. Čemu se rabi. 3. Kdo je dela. 4. Iz česa je. 5. Katere dele ima. 6. Koliko vrst te reči je. 7. Kaj je še o reči važnega povedati.

Mični vzgledi posnemanja na podlogi basni „Kresnica“ bi bili sledeči: Kresnica misli, da je najlepša stvar na zemlji. — Močno se hvali in šopiri ter se primerja zvezdam. Še ni izgovorila, ko pride slavec, jo pograbi in požrè.

Posnetek *a*): Taščica se hvali in šopiri, da najlepše poje med vsemi pticami, — da slavca prekosí, — da je kraljica pevk. Sokolič jo pograbi, raztrga in požrè.

Posnetek *b*): Predrzni deček gre na tanek led, teptá z nogama, se hvali, da je pogumnejši od vsacega vojščaka. Še ne izgovori, — led se vdêre, — deček utoni.

Posnetek *c*): Mladenič se baha, da nima svet močnejšega od njega. Necega dné se stêpe z vojaci. — Prinesli so ga domov mrtvega.

Takih pošnetkov se lahko dobí mnogo. V II. Berilu je dober vzgled posnemanja „Lisica in grozdje“.

Mnogo dobrih in koristnih vaj podaja učencem zamenovanje in namestovanje z drugimi primernimi izrazi t. j. besedami istega ali sorodnega pomena, n. pr. po III. Berilu str. „Popotnika in medved“:

Posebno — zeló; neizrečena — velika; strašno — grozno; zgrabi — pograbi; na misel pride — v glavo pade; baje — kakor pravijo; nič žalega — nič hudega; stopa — hodi; poskusil — izkusil.

(Dalje prih.)

Kranjsko.

Metodična obravnava 85. berilne vaje v „Tretjem Berilu“.

Govoril pri okrajni učiteljski konferenciji v Litiji v 18. dan sept. P. Gross, učitelj v Zagorji.

(D a l j e.)

Učitelj nadaljuje: Tako smo do sedaj narisali tek Save po Gorenjskem do Zagorja; zdaj pa bomo načrtali še drugo reko, to je Krko na Dolenjskem in bomo ogledali ondašnje kraje. Iz Ljubljane gremo po veliki cesti proti jugovzhodu. Po večurnem hodu čez Ljubljansko ravnino pridemo navkreber na vrh hriba Peščenjaka. Ko gremo po strmi veliki cesti navzdol, pridemo v znožji v mestice Višnjagora. Tu mimo teče potoček Višnjica, ki je prvi pritok reke Krke. Velika cesta gre od Višnjegore mimo St. Vida in Trebnega proti Novemu Mestu, a mi jo ukrenemo vstric Zatičine za potokom Višnjico po drugi cesti na desno proti izviru Krke, ki se za vasjo Krka kot velik tok valí izpod skale. Zaznamovajte tukaj mesto Višnjagora s krožcem in imenom ter zraven načrtajte tek Višnjice in izvir Krke tako-le! Po čezdalje bolj razširjevajoči se dolini vije se počasi rakov polna Krka proti jugovzhodu, in mi pridemo poleg nje najprvo v trg Žužemburg in potem v vas Dvor, ker je tovarna za litje železa. Zaznamovajte tek Krke tako-le! Od tu gremo po cesti navkreber proti jugu in potem po višavi mimo Suhekrajine dalje proti mesticu Kočevje. Tu je sedež c. k. okrajnega glavarstva in pa nižje latinske šole ali spodnje gimnazije. Ljudje govoré nemški, ker so se njih predniki iz Nemškega v te kraje naselili. Naredite tu le krožec s piko v sredi in zraven imé Kočevje. Od Kočevja pelje ena cesta med hribovitim a dobro obdelanim svetom proti severozahodu skozi trg Ribnico in Turjak proti Ljubljani. Tukaj naredite krožec in zraven imé Ribnica! Druga cesta iz Kočevja pa pelje po hribovitem svetu proti jugozahodu v lepo nižavje z vinskimi goricami v mesto Črnomelj, kjer je sedež c. k. okrajnega glavarstva. Naredite tukaj krožec s piko in zraven imé Črnomelj! Od todi pridemo po lepi cesti proti severozahodu v čedno mestice Metliko, kjer teče Kranjsko proti Hrvatski mejoča reka Kolpa. Obrnemo se iz Črnomlja po drugi cesti proti severu, čez visoke hribe ter pridemo zopet v Krško nižavje pri Toplicah, kjer nam Krka od Dvora naproti priteče. Podaljšajte črto Krko znamujočo in naredite mali krožec in imé Toplice! Tukaj izvira kakor krop gorka voda, kamor se vsako leto mnogo ljudi hodi kopat in zdravit. Tu se zavije Krka proti vzhodu, ter pridemo ob njej v največje dolensko mesto v Novo Mesto ali Rudolfovo, katero je ustanovil Rudolf IV. Tu je c. k. okrajno glavarstvo, proštija in pa višja gimnazija. Zaznamovajte tako-le tek Krke od Toplic do tukaj in zraven naredite krožec s piko in ime Rudolfovo! Še preden je Krka do Rudolfovega pritekla, dotekla jo je Temenica, ki onkraj Wagensperga izvira in po dvakratnem ponikanji se v zemljo, v Krko izliva. Tako-le jo narisajte! Od tu se vije Krka dalje proti vzhodu in nizki holmci z vinskimi goricami se izpremené v čez dalje širjo Kostanjeviško ravnino, ter se izliva v Savo, ki mejí Kranjsko proti Štajerski. Podaljšajte črto Krko znamujočo do tukaj, in tu pa naredite mali križec in zraven imé Kostanjevica!

Tu se peljemo po železnici po štajerski meji vstric Save proti severozahodu in pridemo v mesto Krško. Tu je sedež dež. c. k. okrajnega glavarstva in pa meščanska šola. Naredite tako-le črto za zaznamek Save, in tu pa krožec s piko in imé Krško! Od tu se peljemo ob Savi dalje in pridemo vstric župnije Boštanj, kjer se na desni rečica Mirna v Savo izliva. Tako-le črto Savo znamujočo podaljšajte in Mirno pririsaite! Od tu se peljemo dalje do Zidanega Mosta, kjer se na levi strani iz Štajerske pritekajoča Savina v Savo izliva. Tukaj ogrska železnica nehá in jo nadaljuje iz Šta-

jerske pridša južna železnica. Ko se še malo peljemo, vidimo na desni Save najvišjo dolensko goro Kum, 1217 m in slednjič dospemo v svojo župnijo Zagorje. Podaljšajte in sklenite črto Savo znamenujočo in tû s senčjem zaznamovajte Kum!

Zdaj imamo še tek vodá na Notranjskem zaznamovati. Ko smo šli iz Zagorja proti Ljubljani, smo videli Ljubljaničo, ki se izliva v Savo. Ta reka priteče pri trgu Vrhniki izpod zemlje in teče po veliki ravnini in skozi Ljubljano do Save. Tako-le jo narisajte in zraven krožec in imé Verhnika! Da ta reka nima tukaj svoj prvi izvir, vam bom pozneje pokazal. — Ker pelje pri Vrhniki tudi južna železnica od Ljubljane pridša mimo, se lahko peljemo do postaje Logatec, kjer je tudi sedež c. k. okrajnega glavarstva. Zaznamovajte ga tukaj s krožcem in imenom Logatec. Od tod pelje tudi velika cesta proti jugu in se zavije proti severozahodu med visoke hribe v snažno mestice Idrija, kjer pridni rudarji v podzemeljskih jamah kopljejo živo srebro. Tû izvira na jugozahodu reka Idrijca in se vije dalje proti severozahodu iz dežele, kjer se na Goriškem v Sočo izliva. Naredite tako-le črto reko Idrijco znamenujočo in zraven krožec s piko in besedo Idrija!

Ako se peljemo po železnici iz Logatca proti jugu, se pripeljemo na postajo Rakek. Od tukaj pelje velika cesta proti jugu, ki pripelje v Cérknico in znamenito Cérkniško jezero, katero je po zimi rib polno, po leti pa se največ vode izgubi po ponikvah, da tamkajšnji ljudje letne pridelke sejejo in travo kosé! Daleč na jugu pa štrlí notranjski velikan Snežnik 1796 m sivo glavo kvišku. Tako-le zaznamovajte jezero, in tukaj le Snežnik ter zapišite zraven imeni!

Od postaje Rakek se po železnici dalje proti jugovzhodu pripeljemo v Postojino. Tû je sedež c. k. okrajnega glavarstva in blizu zraven imenitna podzemeljska jama s prelepim, bliščečim kapnikom. Naredite tû krožec in zraven imé Postojina! Od Postojine dalje po železnici pridemo na postajo Sv. Peter. Tû blizu izvira Pivka, ki teče od juga proti severu in za Postojino pod zemljo ponikne ter še le pri Planini kot rečica Unec na svetlo pride ter po kratkem teku zopet ponikne, pa pri Vrhniki kot Ljubljaniča na dan privrè. Tako-le jo načrtajte! Od Postojine pelje vozna cesta proti severozahodu v gorko Ipavsko dolino. Tû izvira izpod visoke gore Hrušice reka Ipavščica, ki od trga Ipava po lepi dolini teče na Primorsko v Sočo. Tako-le jo narisajte in tû naredite krožec in imé: Ipava! — V Sv. Petru gre ena železnična proga proti jugu, in pridemo na postajo Bistrica. Tû srečamo rečico z imenom Reka, ki iz jugovzhodne strani priteče ter se ob meji Kranjske proti severozahodu valí, dokler v škocjansko jamo ob kranjski meji ne ponikne. Tako-le jo načrtajte in zraven še krožec in imé Bistrica!

(Konec prih.)

Šolski vrt.

Ko sem v jeseni minolega leta videl, koliko veliko jabolk so ljudje iz Kranjske v inostranstvo prodali, in so, kakor se poroča, zauje še čez pol milijona goldinarjev vzprejeli, sem si mislil: Ali niso zraven slavne c. k. kmetijske družbe, g. g. duhovnikov in nekaterih posestnikov tudi učitelji k povzdigi te stroke kmetijstva kolikor toliko s teoretičnim in dejanskim poukom pri mladini, kakor tudi z vnemanjem odrastlih za sadjarstvo, pripomogli. Spominjam se, da so že v moji mladosti nekateri učitelji na svojih in tudi na šolskih vrtilih s poukom v sadjarstvu se bavili. Res, da vrtili niso bili veliki in zdanjim zahtevam primerni, a poučevalo se je v njih, in nauk o sadjarstvu, ki ga je prejšnji rod vzprejel, širil se je čezdalje in se širi še zdaj. A ker svet v vseh strokah

vedno hitreje napredova in so gmotne potrebe čezdalje večje, je pa tudi kaj veselo slišati, da se šolski vrta množijo.

Naj mi bo dovoljeno, da izrazim tu svoje nemerodajne misli o šolskih vrta in njih zboljšanja, in sicer želim:

1. da bi bil vsak šolski vrt kolikor možno blizu šole in v ravni legi. Ako je vrt odročen, potratijo učitelj in učenci s hojo tje in nazaj preveč časa, in tudi učitelj vrta pred kako zlobno roko ne more tako lahko varovati, kakor pa, ako je blizu šole.

In ako ni na ravni legi, se po kakem hudourji s popravljanjem steza in gredic več časa porabi, kakor pa s poučevanjem v sadjereji.

2. Naj bi bilo učitelju postavno dovoljeno, da bi za pouk v sadjarstvu vsaki teden eno uro, spomlad tudi dve za vsakdnevno kakor tudi za ponovljivo šolo vstrel v razredbo šolskih ur. Kajti po šolskih urah je težko mnogo učencev, posebno takih, ki daleč od šole stanujejo, na šolski vrt dobiti, ker jih stariši, posebno na kmetih, za pašo in domača dela rabijo.

3. Naj bi bilo učitelju dovoljeno, za težka dela, recimo: prekopovanje zemlje, izkopovanje in presajanje večjih dreves, srenjskega slugo, poljskega čuvaja ali pa snazitelja cest, ki je že tako od soseske plačevan, v pomoč porabiti; kajti učenci za težka dela na vrtu niso dosti močni, za učitelja pa to delo tudi ni kaj primerno.

4. Naj bi dobival učitelj od šolske srenje vsako leto malo vsoto denarja za nakupovanje cepičev dobrega plemena kakor tudi novih žitnih in rastlinskih semen za poskušnje na šolskem vrtu, katerih izbira naj bi bila učitelju pripuščena. Učitelj naj bi bil le zavezan, izdajke te vsote pismeno skazati.

5. Da bi pa šolski vrt ne bil samo za učence vzgojevalen, marveč tudi posestnikom v korist in vzpodbudo, naj bi se učitelj obvezal, od šestega leta po prvem vsejanji sadnih pešek, vsako leto vsa drevesica, ki so na eni šestini sadnega prostora za presadbo dorastla, krajnemu šolskemu svétu izročiti, da jih ta mej posestnike po primeri njih denarne pripomoči k vrtu razdeli, ali pa razprodá, in s tem denarjem stroške za šolski vrt pokrije.

6. Ker vsak učitelj ne more dobiti nagrade za poškodovanje svoje obleke pri delu na šolskem vrtu, bi bilo primerno, da bi smel eno četrtno vrtá porabiti za poskuse novih sadežev in za domačo prikuho i. t. d. Tu bi mu bila priložnost, da bi tudi učenke učil v pridelovanji vrtnih zelišč in cvetic.

Tako in enako oskrbovan šolski vrt bi ne bil samo vzgojevalen za mladino in lepoto kraja, marveč tudi koristna naprava soseski v prid in vzpodbudo. G.

Številčna pevska metoda.

V novejšem času se pogostokrat sliši ali bere o številčnih pevskih metodah. Nahajate se med Slovenci dve pevski prijavi na številke, ena priobčena v Foersterjevi pesmaričici, druga po Jakeljnovem „Navodu“ in „Pevčku“. Vpraša se, ste li to dve metodi ali le ena, in od kod, da je ena ali druga, ter koliko da je vredna ta ali ona? — Odgovor na ta vprašanja nam bo jasen iz sledeče obravnave, katero priobčim povodom in z ozirom na opazko v št. 2. letošnjega „Cerkv. Glasb.“ str. 16., češ da se Stahl-ova (t. j. Galin-Paris-Chevé-ova, katero je iz francoščine bistveno posnel Stahl, za Slovence pa po Stahl-u priredil za prvi začetek — Jakelj) številčna metoda ne nahaja na pravem potu, ker začénja takoj s pesmicami v peterih

tonih, ter da ravná proti učni in naravni postavi, ker ne začénja pesmic z 1 samim tonom. — Poglejmo, koliko je na tej trditvi resnice, iz golega namena, da se spozná, katera pevska metoda je najuspešnejša, toraj najboljša.

Razložek in prednost Chev -ova (nepravilno zvane „Stahl-ove“) od vsake druge, tudi številčne Foerster-jeve bode vsakemu jasna, ako se postavijo na vsako kritična znamenja vsake dobre metode, toraj tudi pevske.

Značaj dobre pevske metode mora biti po zahtevi jasnega razuma: a) lehkota ali posamitev težkot, b) stroga doslednost (sistema), c) naravni prehod k težjemu; d) temeljita prisvojitve, e) nagli privod k vspehu in samostalnosti.

Ima li Foerster-jeva ali Chev -ova metoda te znake? a) Foersterjeva (še manj pa kaka notna) nima znaka lehkote, ker ne izolira (ne posamnuje težkot; kajti 1. takoj združuje ritmetiko z melodiko, katerih sleherna že sama na sebi provzročuje otroku zadostnih težkot; 2. prideva že v prvi vaji še tretjo težkoto, zovem jo tekstiko t. j. podkladanje teksta pod tonoritmični stavek; 3. v tretji vaji pa že celó prehaja na razdeljene dobe, itd. ter prinaša vse skozi prenglo nakopičevanje težkot.

Nasproti pa izvirna Chev -ova posamno temeljito obravnava najprej samo melodiko, potem samo ritmiko, in še-le za tím oboje združuje ter jima prideva tekstiko in na tej podlagi lahko takoj v širjem obsegu, s 5 toni pričénja praktične vaje, ki učencem ne delajo pol toliko ovir, kakor po Förster-jevi metodi že 3. ali 4. vaja z 1 ali 2 tonoma.

b) Doslednost se pogreša na Foerster-jevi metodi 1. v ritmičnej zaznambi čveterodelnih tonov, ker ena sama črta nad štirimi toni ne pokaže očesu razdelitve ene dobe v dve polovici in dve podpolovici (sistematične ritmične podelitve), kar je jako nedoločno in tudi zapeljivo 4 tone peti v ritmu dveh dob s svojima polovicama. — Nedslednost se kaže 2. tudi v imenovanju tonov, n. pr. da se zvišana 4. in 5. stopinja imenuje fa, so(l), kakor normalna (nezvišana); kar gotovo ni logično, kajti za vsak različni čut (pojrn) mora biti izvestno tudi različén vidljiv in slišljív izraz (znamenje in ime), da se pojmi razločujejo; enako se pogrešajo imena za znižane tone.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Planine, dn  21. februvarja. — Kmalu po pričetku letošnjega šolskega leta se je oglasil mej našo mladino neljubi gost — škrlatica, kateri je za poldrugi mesec zaprl šolo ter nad trideset otročičev — mej temi štiri šolske — položil v hladni grob. Komaj smo bili pa rešeni te nadloge, bila nam je užé za petami druga, t. j. stric mraz. Ravno smo bili zopet naše otročaje nekoliko dni redno poučevali, kar prihrumí tudi k nam prava pravcata kraška burja ter nam razmrazi ozrače tako (16—18° R.), da si skoro nihče brez silnih opravkov izpod strehe nij upal. Da nijsmo imeli v tacih razmerah več dni popolnoma praznih klopí, pomaglo je mnogo tudi to, da se je tudi letos knez Windischgrätz-eva rodovina dobrohotno spomnila naših ubožeckov ter jih obdarovala s toplo zimsko obleko. Hvala ji!

Veliko zaslugo gledé rednega obiskovanja in splošnega napredka naše šole ima pa vsakako tudi prekornistna pa od učiteljstva in osobito od krajnih šolskih sv tov premalo podpirana »Národna Šola«. To blagotvorno društvo se tudi užé nad trinajst let sem redno vsako leto spominja naših siromašnih učencev in učenk, s kojimi bi bil pravi križ, ako bi jih »Národna Šola« z učnimi pomočki oskrbovala ne bi.

Naša sveta dolžnost bodi, dragi sobratje, da to prekornistno društvo vsestransko podpiramo in s tem kažemo, da naša zahvala ni le na jeziku — papirji — temveč v dejanji, pravem dejanji in resnici.

Z Vrhnike. † Martin Šlibar, tukajšnji dekan, vitez Franc-Jozefovega reda, knezoškofjski duhovni svetnik, ud c. k. okrajnega šolskega sveta v Logatcu i. t. d., je v 22. dan preteč. m., 66 let star umrl. R. I. P.!

Iz Blagovice. Zahvala. Preč. g. Ljudevik Škufca, župnik v Blagovici, izročil je podpisnemu užé nad 30 knjig za otroško knjižnico in zopet 1 gld. v nakup pisalnih pripomočkov. Usojam si, omenjemu gospodu v imenu obdarovane dece tem potom izreči pristrán zahvalo. Bog plati!

Fran Marolt,

š. voditelj.

Iz Avbera. (Céne muzikalije.) Podpisani bi rad mej slovenskim učiteljstvom prodal še nekaj preostavših mu iztisov latinske maše: »Pobožni vzdih« ter nekoliko izvodov II. zvezka Avgusta Armina Lebana »Skladeb.« Maši je bila prvotna cena 1 gld., skladbam pa 40 kr.; a gg. tovarišem jih oddajem po nezaslišano nizkej ceni: »Mašo« po 30 kr., »Skladeb« po 15 kr. s poštnino vred.

Janko Leban,

učitelj v Avberu

(p. Štanjel pri Sežani, Primorsko.)

Z Notranjskega. V Cérknici in na Rakek-u so pretečeni teden tudi šolo radi nalezljive skratice za nedoločen čas zaprli. Povsod jedna in ista pesen.

Iz Podzemelj. Zahvala. »Národna Šola« je naši šoli za malo vplačilo poslala mnogo šolskega blaga. Bog blagoslovi to društvo in vse one, ki je podpirajo!

Krajni šolski svét v Podzemelji v 10. dan febr. 1887.

Iz Križev pri Tržiču. Slavno društvo »Národna Šola« je letos zopet poslalo za mali znesek ubogim učencem mnogo šolskega blaga, za katero darilo se lepo zahvaljuje

šolsko vodstvo v Križih pri Tržiču.

Iz Ljubljane. Nemški jezik v ljudskih šolah s slov. učnim jezikom na Kranjskem bode se po ukazu c. k. deželnega šolskega sveta v tro- in čveterorazrednicah s šol. letom 1887/8 poučeval in sicer počenši od tretjega šolskega leta. — Po tem načrtu bodo se učenci učili drugemu jeziku še le potem, ko bodo užé v materinem znali brati in pisati, kar se je do zdaj, recimo v čveterorazrednicah pogrešalo.

— Gospod ministerjalni svetnik dr. Wolf, ki je nedavno nadzoroval Ljubljansko višjo gimnazijo, je, kakor se iz gotovega vira pripoveduje, na merodajnem mestu poročal, da dijaki Ljubljanske gimnazije popolnoma dovolj nemški znajo. To uradno priznanje je dober odgovor našim natolčevalcem, ki pravijo, da je vse naše poučevanje v nemškem jeziku le »Scheinunterricht« i. t. d.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Ferd. Seidl, zač. meščanski učitelj v Krškem, šel je za suplenta na c. kr. realko v Gorico. Gspđ. Friderika Eckert, učiteljica v Šent-Mohorji na Koroškem, je šla kot uč. namestnica v Kočevje. G. Fr. Špintre, nadučitelj tñ, je šel za več mesecev na kmetijsko učiteljišče na Dunaj.

Št. 93.

okr. šol. sv.

Razpis učiteljske službe.

Na enorazredni ljudski šoli na Dobravi pri Kropi se učiteljska služba, zajedno šolskega voditelja z letno plačo 400 gld., opravilno doklado 30 gld. in s prostim stanovanjem razpisuje v stalno*) namestitev. Prošnje vlagajo naj se po uradnem potu pri podpisnem c. kr. okraj. šolskem svétu do 25. marca t. l.

C. kr. okrajni šolski svét v Radovljici v 1. dan februarja 1887.

*) V zadnjem listu „Učit. Tovariša“ ste se tñ po pomoti od več vrinili besedi „ali začasno“. Služba se bode namreč le stalno oddala.

Uredn.

Št. 160.

okr. šol. sv.

Razpis učiteljske službe.

Na enorazredni ljudski šoli v Lescah pri Radovljici se služba učitelja, zajedno šolskega voditelja, z letno plačo 400 gld., opravilno doklado 30 gld. in s prostim stanovanjem razpisuje v stalno, oziroma provizorično namestitev.

Prošnje naj se po uradnem potu pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svétu vlagajo do konca marca t. l.

C. kr. okrajni šolski svét v Radovljici v 19. dan februarja 1887. l.

Št. 158.

okr. šol. sv.

Razpis učiteljske službe.

Druga učit. služba na dvorazredni šoli na Bohinjski Bistrici z letno plačo 400 gld. razpiše se v stalno, oziroma provizorično namestitev.

Prošnje s pričevali vlagajo naj se do konca marca t. l. pri podpisnem okraj. šol. svétu.

C. kr. okrajni šolski svét v Radovljici v 17. dan februarja 1887. l.

Št. 101.

okr. šol. sv.

Razpis učiteljske službe.

Na enorazredni ljudski šoli v Gorénji Sušici izpraznjena je učiteljska služba s 400 gld. letne plače in s stanovanjem. Prošnje za to službo naj se po uradnem potu vlagajo do 10. marca t. l. pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svétu.

C. kr. okrajni šolski svét v Novem Mestu v 16. dan februarja 1887.

Učiteljska služba.

Na enorazredni ljudski šoli v Dragi (Suchen) oddala se bode učiteljska služba s 450 gld. letne plače in s stanovanjem stalno, ali začasno. Prošnje s spričali naj se po uradnem potu vlagajo do 10. marca t. l. pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svétu.

C. kr. okrajni šolski svét v Kočevji, v 3. dan februarja 1887. l.

Učiteljska služba.

Na dvorazredni dekliški šoli v Kočevji oddala se bode druga učiteljska služba s 400 gld. letne plače stalno, ali začasno. Prošnje naj se po uradnem potu vlagajo do 15. marca t. l. pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svétu.

C. kr. okrajni šolski svét v Kočevji v 12. dan februarja 1887. l.

Št. 201.

okr. šol. sv.

Mesto meščanskega učitelja.

Na trirazredni meščanski šoli z nemškim učnim jezikom na Krškem oddá se definitivno, oziroma začasno mesto učitelja za matematično-prirodnoznanško skupino z 800 gld. letne plače in s pravico na postavno določene službene priklado. Prosilci za to mesto naj pošljejo svoje prošnje s potrebnimi spričevali in z dokazom jezikovne učne sposobnosti po službeni poti najdalje do 10. aprila t. l. podpisnemu okrajnemu šolskemu svétu.

C. kr. okrajni šolski svét na Krškem, v 20. dan febr. 1887.

Predsednik: Weiglein.

Vizitnice

na lepem in trdnem papirji, v različnih velikostih, natiskujejo se po najnižji ceni v tiskarnici J. R. Milic-a v Ljubljani. 100 komadov po 40, 50, 60, 70 kr. itd.

V J. R. Milic-evi tiskarni je ravnokar v **tretjem natisu** na svitlo prišla

Pesmaričica po številkah

za nežno mladino.

Sèstavil **Anton Foerster.**

Cena 15 kr., po pošti 2 kr. več.